

Histria – Godišnjak Istarskog povijesnog društva / Rivista della Società Storica Istriana / Revija Istarskega zgodovinskega društva / The Istrian Historical Society Review 7 (2017), 351 stranica

Hrvatska je historiografska periodička produkcija 2011. godine dobila znanstveno-stručni časopis, koji je kao godišnjak otvoren istraživačima prošlosti Istarskoga poluotoka zahvaljujući naporima članova Istarskoga povijesnog društva – izdavača i pokretača časopisa *Histria*. Sadržaji svih sedam brojeva časopisa u cijelosti slijede vrlo važan zadatak strategije djelovanja Društva – pokretanje i redovito tiskanje časopisa koji je otvoren ne samo povjesničarima nego i istraživačima povijesti srodnih znanosti (pomoćnim povijesnim znanostima, povijesti umjetnosti, arheologiji, etnologiji, antropologiji, muzeologiji, teologiji itd.) kako bi se interdisciplinarnim pristupom što cjelovitije prezentirala povijest Istre. Uredništvo ovoga godišnjaka prihvatilo je i prijedlog da se tekstovi u cjelini *Rasprave i prilozi* objavljuju na materinim jezicima njihovih autora (hrvatskom, slovenskom, talijanskom) ili, pak, na engleskom, sa sažecima na barem tri od navedenih jezika te je tako uspjelo u namu da *Histria* dospije u ruke vrlo širokome znanstveno-stručnom čitateljstvu. Suizdavači su časopisa Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Arheološki muzej Istre (Pula) i Povijesni i pomorski muzej Istre (Pula). Sedmi, dakle, broj *Histrie* započinje na nepaginiranim stranicama [5-10] i kazalom: *Sadržaj / Indice / Vsebina / Contents*.

Prva cjelina naslova *Rasprave i prilozi / Studi e saggi / Razprave in gradiva / Articles* (13-166) kronološki je sadržajno poredana i sastoji se od tri izvorna znanstvena rada i dva prethodna priopćenja. Jedan je rad objavljen na talijanskome, a preostala četiri na hrvatskome jeziku.

U prvome se radu naslova *O tobožnjem privilegiju akvilejskoga patrijarha Grgura de*

Montelonga i širenju ingerencije koparske komune na Buje, Oprtalj, Buzet i Dvigrad (13-28) autor Josip Banić na znanstveno korektan način uspješno obračunao s faktoidom, dakle tvrdnjom o postojanju fantomskoga privilegija koji je ušao u dio mediévističke domaće i strane historiografije kao fakat. Riječ je, naime, o razdoblju početka vladavine akvilejskoga patrijarha i istarskoga markgrofa Grgura de Montelonga, koje je historiografija kronološki korektno rekonstruirala, a ona je ovakva: odustajanje od procarske (gibelinske) i okretanje propapinskoj (gvelfskoj) politici Grgurova prethodnika, patrijarha i markgrofa Bertolda Andechs-Meranskoga; rat koji je buknuo zbog te promjene; Bertoldova naravna smrt 1251. godine i Grgurovo imenovanje na njegovo mjesto; potpora cara Konrada IV. istarskim komunama u njihovu otporu Grgurovoj vlasti; Grgurovo uspješno obnavljanje vlasti nad Istarskom markgrofovijom, osobito nakon Konradove smrti 1254. godine. U tu je kronologiju "uletjela" domišljanjem konstruirana tvrdnja ranonovovjekovnih istarskih horografa da je Kopar od samih početaka sukoba (stavši na Grgurovu stranu) od njega kao nagradu dobio (već 1251., a najkasnije 1254. godine) pravo biranja podestata Dvigradu, Buzetu, Oprtlju i Bujama iz redova svojih najuglednijih građana/patricija. Tu su tvrdnju potom nekritički preuzeli devetnaestostoljetni povjesničari, a kako su oni desetljećima bili neupitnim autoritetima istarskih historiografija (talijanske, hrvatske i slovenske), tako se i taj faktoid ponavljao u djelima o srednjovjekovnoj povijesti do najnovijih vremena. Zahvaljujući, dakle, Josipu Baniću i ovome radu, pridošlo je konačno vrijeme da se tobožnji privilegij akvilejskoga patrijarha Grgura de Montelonga tretira i u budućim djelima tumači kao ono što on i jest – faktoid.

Članak suautora Marijana Bradanovića i Paole Peršić *Prilog poznavanju opusa radionice Paulusa Riedla u Istri* (29-45) utemeljen je na terenskome radu (obilascima župne cr-

kve Sv. Antuna Opata u Kršanu i samostanske i župne crkve Sv. Petra i Pavla u Svetome Petru u Šumi) te na iznimno vrijednim studijama i člancima o opusu kipara Paulusa Riedla (1725. – post. 1776.), osobito ostvarenjima Doris Baričević, Nine Kudiš i Damira Tulića. Članak svakako predstavlja doprinos poznavanju opusa Riedlove radionice, koja je niknula među pavlinima i djelovala po pavlinskim samostanima. Riječ je, dakle, o tekstu koji predstavlja iskorak u proučavanju povijesti baroknoga klasicizma u oltarnome graditeljstvu s konca 18. i početka 19. stoljeća. Kako je, dakle, naslov članka poprilično neutralan, valja istaknuti da su u žiži interesa suautora Bradanovića i Peršić dva oltarna kipa kršanske župne crkve Sv. Antuna Opata, sv. Antonin (dominikanac Antonio Pierozzi, †1459.) i sv. Stanislav Krakovski (†1079.), koje su bez većih poteškoća prepoznali kao ostvarenja anonimnoga kipara, vjerojatno također pavlina i Riedlova učenika. Tome su (imenom nepoznatu) kiparu pavlinu atribuirani i kipovi sv. Augustina i sv. Jeronima na oltaru sv. Pavla Pustinjaka župne crkve Sv. Petra u Šumi pa se autori slažu s ocjenom Doris Baričević kako on samo nastavlja “Riedlovu kiparsku dikciju i tipologiju figura,” doduše “na svoj nekoliko finiji i uglađeniji način izražavanja.”

Zahvaljujući matičnim knjigama pohranjenima u Župnome uredu Višnjan, Matičnome uredu u Poreču te onima pohranjenima u Državnome arhivu u Pazinu, ali i znanstvenim radovima te skromnim rezultatima lokalne historiografije, Jakov Jelinčić u tekstu *Matične knjige župe Višnjan 1748. – 1914.* (47-98) upotpunio je sliku prosperiteta kao i godine kriza demografskoga razvoja višnjanske zajednice razdoblja istaknutoga u naslovu članka. Pored osnovnih informacija o osamostaljenju župe Višnjan iz motovunske župe, o podrijetlu žitelja te o vremenu nastanka, vođenju i broju matičnih knjiga, on navodi podatke o broju krštenih, vjenčanih i umrlih. Već naslovi poglavlja pokazuju kako u članku nije samo riječ o suhoparnim

statističkim pokazateljima, nego i o živopisnim fragmentima višnjanske svakodnevice poput: Bolesti, Nezarazne bolesti, Zarazne bolesti, Kolera, Ubojstva i samoubojstva, Utapanja, Pad sa stabla, Stradali od vatre ili vrele vode, Zmijski ujed, Bjesnoća, Žene umrle pri porodu, Umrla djeca, Dužina ljudskog vijeka, Župnici, Zanimanja i društveni statusi i slično. Međutim, članak je opremljen i priložima sljedećih naslova: Smrtni slučajevi djece do navršene sedme godine života, Promjene prezimena u knjizi krštenih 1865. – 1904., Promjene prezimena u Knjizi vjenčanih 1874. – 1914., Prezimena po mjestima. Proces “talijanizacije” prezimena, dakle, vidljiv je i prije nastupa nove vlasti nakon svršetka Prvoga svjetskog rata o čemu će više riječi biti u članku Antoniette Cereghetti Passini.

Godišnja skupština Političkoga društva za Hrvate i Slovence u Istri 1905. (99-136) članak je Željka Klaića u kojemu je po prvi put stručno – na temelju arhivskoga gradiva, tekstova objavljivanih u pretežito istarskim dnevnim i tjednim novinama te na temelju znanstvene i stručne literature – predstavljen početak, tijek i zaključci Skupštine Političkoga društva za Hrvate i Slovence u Istri. Međutim, autor se nije isključivo držao rada te Skupštine, nego je u uvodnome dijelu objektivno i na odmjeren način objasnio (među)odnos nastupajuće mlađe i do tada etablirane starije generacije pripadnika hrvatskoga i slovenskoga nacionalnog pokreta u Istri o nizu pitanja dnevno-političkih i društvenih tema. To je osobito vidljivo u diskusijama i stajalištima o pitanju odnosa prema središnjim i pokrajinskim vlastima, koje su favorizirale talijansku opciju upravljanja Istrom kroz pokušaje čuvanja staroga sustava biranja zastupnika prilikom donošenja novoga izbornog zakona za državni parlament. Autor se, međutim, dotaknuo i ostalih tema koje su razmatrane na toj Skupštini: pitanje općinskih izbora, pitanje liturgijskoga jezika ili pitanje gospodarskoga snaženja i političkoga širenja rada Društva.

Antonietta Cereghetti Passini naslovom *Decreti prefettizi pubblicati sulla Gazzetta Ufficiale del Regno d'Italia e l'italianizzazione forzata dei cognomi nelle Nuove Province in generale e nella Provincia dell'Istria in particolare* (137-166) ponudila je ne samo stručno-znanstvenoj nego i široj javnosti još uvijek zanimljivu temu prisilne talijanizacije prezimena u vrijeme Kraljevine Italije. Nije, dakle, riječ o široko osmišljenome programu fašističke stranke, nego o programu talijanske države kojim su se trebale denacionalizirati manjine u takozvanim Novim pokrajinama (Trentu, Bolzanu, Trstu, Istri, Gorici, Rijeci i Zadru), a koji je Mussolini došavši na vlast samo nastavio, doduše kudikamo rigidnijim metodama, provoditi. Kakva je uspješnost bila u provođenju toga programa, objasnila je u ovome tekstu A. Cereghetti Passini sustavno, temeljito i isključivo bazirano na izvornim podacima. Ona, bez obzira na određene manjkavosti u nedosljednostima provođenja programa i na nedostatak potpunih podataka, dolazi do zaključka kako će to razdoblje povijesti talijanske države historiografija upamtiti kao "državni onomastički genocid" kada je riječ o "Istarskoj pokrajini."

Sedmi broj *Histrie* završava cjelinom *Ocjene, prikazi, izvješća / Recensioni, segnalazioni, comunicazioni / Ocene, prikazi, poročila / Reviews, Reports, News* (167-345) u kojoj su objavljena 52 priloga u kojima je prikazano 28 studija/knjiga, tri zbornika znanstvenih skupova, četiri znanstvena i/ili stručna skupa, jedan okrugli stol, pet časopisa, dva kataloga izložbi i jedna izložba, a koji su na znanstven i stručan način temama vezani za istarsku povijest. Objavljeni su i prikazi o državnim (1) i međužupanijskim stručnim skupovima (2) te županijskim stručnim vijećima (2) učitelja i nastavnika Povijesti, potom po jedan prikaz o radionici i seminaru za nastavnike Povijesti i učenike te na koncu i izvješće o aktivnostima Istarskoga povijesnog društva za 2016. godinu. Na samomu je kraju i popis suradnika (347-351)

koji su napisali znanstvene tekstove, ali i svi autori tekstova za sekciju *Ocjene, prikazi, izvješća* pa kako se prilikom pisanja prikaza časopisa redovito ne "prikazuju prikazi," ovom prilikom navodim barem autore tih tekstova abecednim slijedom: Hrvoje Badurina, Emanuela Berić, Gabriela Braić, Željko Cetina, Mihovil Dabo, Vedran Dukovski, Mirjan Flego, Dunja Glogović, Adriana Gri Štorga, Diego Han, Bojan Horvat, Marko Jelenić, Mateja Jerman, Igor Jovanović, Kosana Jovanović, Maja Kaleb, Tanja Kocković Zaborski, Paola Marinčić, Predrag Marković, Ante Matan, Andrea Miličić, Nikša Minić, Ivona Orlić, David Orlović, Marin Pekica, Davor Salihović, Vedran Stanić, Luka Tidić, Vanessa Toić i Jasenko Zekić.

Uredništvo *Histrie* na čelu s glavnim i odgovornim urednikom Maurizijom Levakom ustrajno slijedi proklamirane ciljeve rada Istarskoga povijesnog društva, što je Nacionalno vijeće za znanost, visoko obrazovanje i tehnološki razvoj Republike Hrvatske prepoznalo i 29. ožujka 2017. uvrstilo im godišnjak u "Popis kategoriziranih domaćih publikacija" među a2 časopise u području humanističkih znanosti (*Pravilnik o uvjetima za izbor u znanstvena zvanja*, čl. 31, NN 28/2017). S obzirom na entuzijazam svih koji rade na objavljivanju *Histrie*, vjerujemo da će s vremenom dosegnuti i status a1 časopisa – publikacije na međunarodnoj razini.

Ivan Jurković

Znanstveni kolokvij Sisačka bitka 1593. – 2018. (Sisak, 20. lipnja 2018.)

Povodom 425. obljetnice Sisačke bitke u organizaciji Odjela za povijest Hrvatskoga katoličkog sveučilišta i Odsjeka za povijest Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, te pod pokroviteljstvom Sisačke biskupije u Sisku je 20. lipnja 2018. godine održan znanstveni kolokvij.

Prva sekcija pod nazivom *Vojni aspekti* bila je posvećena prostornoj organizaciji obrane